

К. М. Федина

Оцінка рівня реалізації природно-ресурсного потенціалу регіону

В статті охарактеризовано сучасний стан природних ресурсів, наявний та можливий рівень реалізації природно-ресурсного потенціалу регіону. Проаналізовано виробничий потенціал області. Висвітлено основні показники використання природно-ресурсного потенціалу регіону а саме земельного, водного, лісового, мінерально-сировинного. Виділено основні недоліки використання природних ресурсів та запропоновано основні шляхи їх вирішення. Охарактеризовано Стратегію економічного та соціального розвитку Рівненської області.

Ключові слова: *природно-ресурсний потенціал, природні умови, природні ресурси, оцінка, регіон, стратегія.*

Постановка проблеми. Перехід до ринкових відносин підвищує роль і значення регіональної економіки, а саме природно-ресурсного потенціалу регіону, як важливий фактор розміщення й розвитку його продуктивних сил. Потужність природно-ресурсного потенціалу, його різноманітності та залучення його до господарського обігу впливають на характер розміщення продуктивних сил території, галузеву структуру, рівень і організацію виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок в дослідженні теоретичних і практичних аспектів напряду реалізації використання природних ресурсів внесли такі вчені: О.Ф. Балацький, В.А. Барановський, П.Ю. Беленький, І.К. Бистряков, Т.П. Галушкіна, Л.М. Горбач, В.В. Горлачук, К.Г. Гофман, Б.М. Данилишин, В.В. Дмитрієв, С.І. Дорогунцов, В.С. Канторович, В.С. Кравців, В.І. Павлов, М.А. Хвесик, та інші вчені, що досліджують теоретико-методологічні засади та рівень реалізації природно-ресурсного потенціалу регіону. Проте питання реалізації ефективного природокористування регіону потребують подальших досліджень.

Метою статті є оцінка реалізації природно-ресурсного потенціалу регіону. Завдання статті – характеристика рівня використання земельних, водних, лісових і мінерально-сировинних ресурсів, а також негативні тенденції їх стану на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу. В сучасній літературі існує багато різних визначень і тлумачень таких понять як “потенціал”, “ресурси”,

“природно-ресурсний потенціал”. Більш, детально розглянемо сутність поняття “потенціал”, яке, у перекладі з латинської трактується, зокрема, у Словнику іноземних слів Альохіна І. В., як “міць, сила”. У “Большой советской энциклопедии” “потенціал представлено як “засоби, запаси, джерела, що є в наявності і які можуть бути мобілізовані, приведені в дію, використані для досягнення поставлених цілей, реалізації плану, розв’язання завдання; можливості окремої особи, суспільства, держави у конкретній галузі”.

Сучасний підхід у трактуванні економічного потенціалу виражено в економічному словнику: “це сукупна здатність економіки країни, її галузей, підприємств, господарств здійснювати виробничо-економічну діяльність, випускати продукцію, товари, послуги, забезпечувати запити населення, суспільні потреби, забезпечувати розвиток виробництва і споживання” [1, с. 85].

Природно-ресурсний потенціал регіону або ресурси природно-територіальних комплексів визначається сукупністю всіх видів природних ресурсів певної території, які можна використати. Необхідною умовою оцінки рівня реалізації природно-ресурсного потенціалу регіону є його розгляд в динаміці та за умов нарощування.

Уявлення природно-ресурсного потенціалу регіону можна скласти на прикладі Західних областей України, а саме: Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька. Їх загальна площа становить 110 тис. км², або 18,3% всієї території України. У регіоні проживає близько 10 млн. осіб, або майже 1/5 чисельності населення країни. Детальніше розглянемо рівень реалізації природно-ресурсного потенціалу території Рівненської області.

Земельні ресурси. Загальна площа земель Рівненської обл. становить 2005,1 тис. га, з них 929,7 тис. га (46,4%) займають сільсько-господарські землі, у т. ч. рілля 658,0 тис. га, сіножаті 127,6 тис. га, пасовища 128,6 тис. га. Ліси та лісовкриті площі – 797,2 тис. га (39,8%), під водою 42,6 тис. га (2,1%), відкриті заболочені землі – 106,8 тис. га (5,3%), забудовані землі – 55,6 тис. га (2,8%), відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом – 33,8 тис. га (1,7%), інші землі – 33,0 тис. га (1,6%).

За наведеними даними на рис. 1. структура посівних площ основних сільськогосподарських культур дещо змінилася, спостерігається позитивна тенденція до вирощування зернових культур, та зменшення посіву кормових культур.

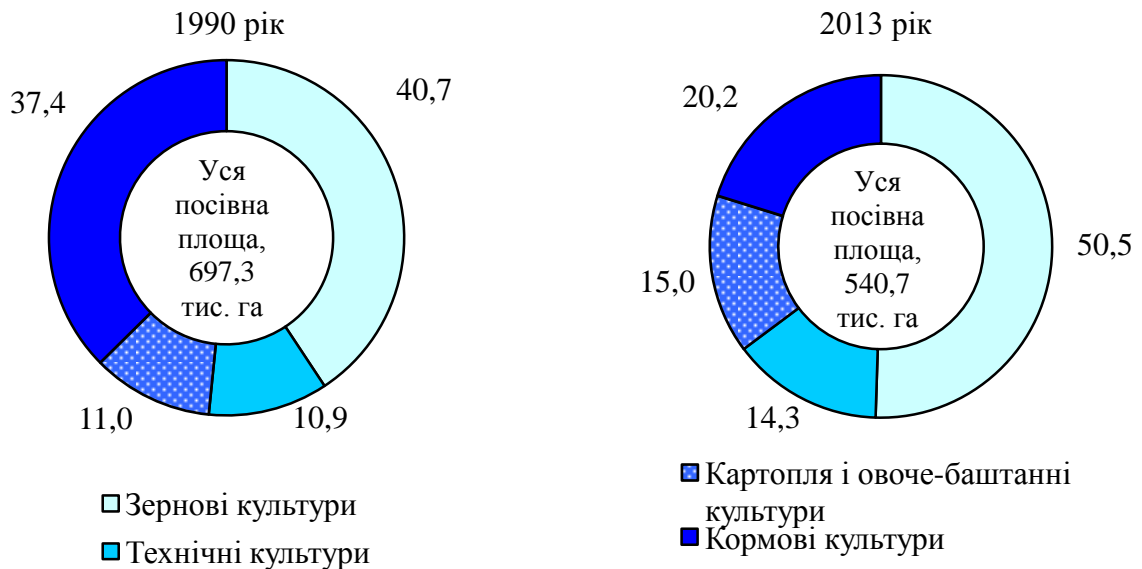

Рис. 1. Структура посівних площ основних сільськогосподарських культур (відсотків до загальної площі) 1990 р., 2013 р. [2]

Для оцінки реалізації ґрунтового потенціалу існує багато методик, такі як: прибутковий підхід до оцінки сільськогосподарських угідь (метод прямої капіталізації при оцінці сільськогосподарських угідь); метод оцінки ґрунтів населених пунктів по залишковій вартості; метод оцінки окремої ґрунтової ділянки по тарифу за 1 бал бонітету по категоріях зональних ґрунтів; метод оцінки вартості ґрунтової ділянки за ставкою ґрунтового податку з урахуванням природної родючості ґрунтів та без урахування природної родючості землі; метод порівняння ринкових продаж в оцінці ґрунтів; методика державної кадастрової оцінки земель запасу та ін.

В Україні створено власну методику визначення вартості земельних ресурсів, яка базується на капіталізації чистого операційного або рентного доходу (фактичного чи очікуваного), що передбачає визначення розміру вартості земельної ділянки від найбільш ефективного використання її з урахуванням установлених обтяжень та обмежень.

В.П. Руденко [7] в основу розрахунку потенціалу земельних ресурсів покладено результати великомасштабної загальної економічної оцінки всіх сільськогосподарських угідь України, здійсненої в єдиній системі земельного кадастру. Автор використовував такий підхід – потенціал земельних ресурсів характеризує узагальнюючий показник оцінки – середню величину валової оцінки з 1 га у єдиних загальнодержавних кадастрових цінах, помножену на всю площу сільськогосподарських угідь областей. Отже, згідно даної методики забезпеченість Рівненської області земельними ресурсами складає 55,01, тобто 12 місце серед регіонів України [8].

Норматив втрат сільськогосподарського виробництва по Рівненській області, що підлягає відшкодуванню, затверджений Кабінетом Міністрів України (табл. 1).

Таблиця 1

Норматив втрат сільськогосподарського виробництва в Рівненській області у 2013 р.

Регіон	Нормативи втрат 1 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.			
	рілля	багаторічні насадження	сіножаті	пасовища
Рівненська область	121,10	197,75	89,49	59,22

Для визначення втрат сільськогосподарського виробництва Рівненської області застосовуються коефіцієнти інтенсивності використання сільськогосподарських угідь. Визначення коефіцієнта нормативної оцінки використання сільськогосподарських угідь через нормативну оцінку цих угідь:

$$K_{н.о.} = \frac{Гд}{Го}, \quad (1)$$

де $Гд$ – грошова оцінка ділянки сільськогосподарських земель, грн./га;

$Го$ – грошова оцінка сільськогосподарських земель по області, грн./га.

У табл. 2 наведені наступні коефіцієнти інтенсивності використання сільськогосподарських угідь по районах. Проілюстрована залежність між якісною характеристикою ґрунтів, інтенсивністю використання сільськогосподарських угідь та грошовою оцінкою земель сільськогосподарського призначення.

Таблиця 2

Коефіцієнт нормативної оцінки використання сільськогосподарських угідь Рівненської області

№ з/п	Назви районів	Сільськогосподарські угіддя, в тому числі:			
		рілля	багаторічні насадження	сіножаті	пасовища
1	2	3	4	5	6
1	Березнівський	0,55	0,48	1,13	0,90
2	Володимирецький	0,43	0,58	1,00	1,04
3	Гощанський	1,27	1,42	0,72	0,79
4	Демидівський	1,30	1,28	0,65	0,96
5	Дубенський	1,22	1,08	1,09	0,86

1	2	3	4	5	6
6	Дубровицький	0,47	1,01	1,09	1,04
7	Зарічненський	0,45	0,44	1,09	1,29
8	Здолбунівський	1,29	1,01	0,66	0,85
9	Корецький	1,00	0,90	0,61	1,01
10	Костопільський	0,54	0,91	1,12	1,02
11	Млинівський	1,33	1,01	0,63	0,87
12	Острозький	1,33	1,40	1,00	1,12
13	Радивилівський	1,37	1,40	1,39	1,13
14	Рівненський	1,25	1,10	0,97	1,00
15	Рокитнівський	0,29	0,80	0,73	0,81
16	Сарненський	0,50	0,62	1,10	0,95
По області		0,910	0,966	0,937	0,977
По області за диференціальним доходом		0,793	0,965	1,136	1,200

Починаючи з 2000 р. у Рівненській області спостерігається збільшення виробництва продукції сільського господарства. На рис. 2. графічно зображена чітка тенденція до збільшення індексу продукції рослинництва, за рахунок достатньо родючих ґрунтів у південній лісостеповій зоні області, також, за рахунок значних площ меліорованих земель у поліській зоні, що є придатними для вирощування жита, льону та ін. рослин.

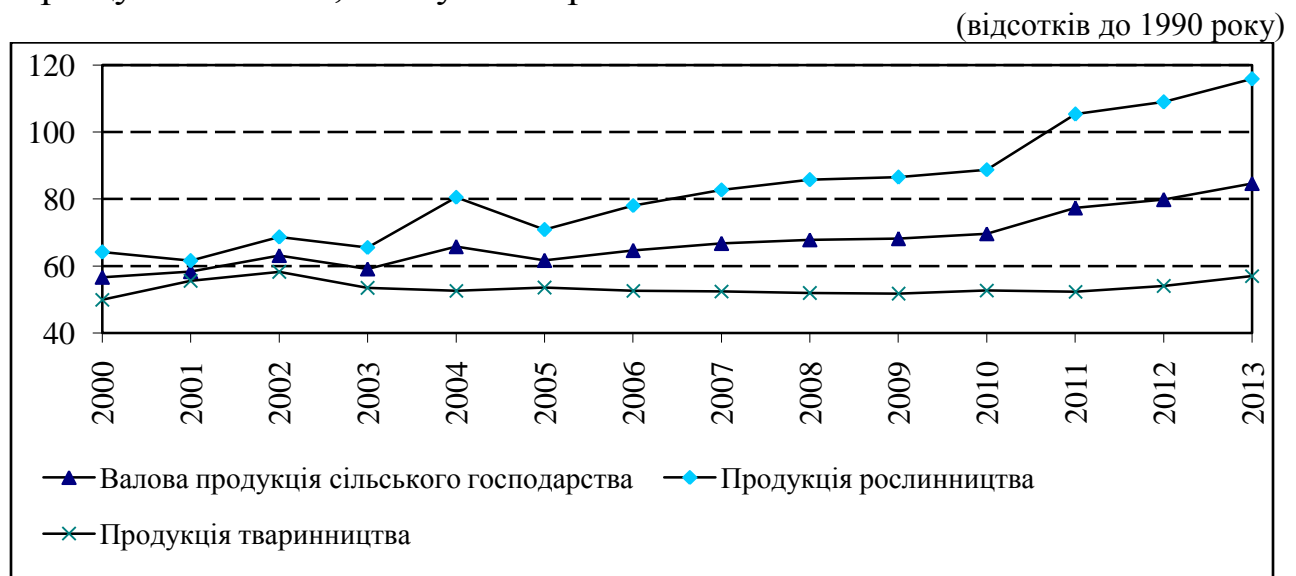

Рис. 2. Індекси продукції сільського господарства Рівненської області 2000-2013 рр.

Незважаючи на те що, в Рівненській області виділено земельну ділянку площею 145,13 га для створення індустріального парку; визначено 4 земельні ділянки загальною площею 113,5 га (для створення промислових зон), які можуть бути реалізовані шляхом продажу на земельних торгах для впровадження інвестиційних проектів

[2], є і негативні чинники використання земельного потенціалу, а саме, продукція сільського господарства виробляється за низького рівня впровадження сучасних агротехнологій як в рослинництві так і в тваринництві. Велика частина виробленої сільськогосподарської продукції в області не відповідає міжнародним стандартам, тобто як наслідок унеможлиблює її експорт.

Існує, також негативна тенденція в вирощуванні і використанні льону. Адже, в Україні спостерігалась значна динаміка зростання, так, у 2008 р. льоном було засіяно 19,33 тис. га, а вже у 2009 р. – 47,74 і 58,9 тис. га 2010 р., проте, вже за останні роки, незважаючи на перспективність вирощування цієї культури, адже льон – основна прядивна культура в Україні. При його вирощуванні одержують три цінних види продукції – високоякісне волокно, висихаючу олію і технічну сировину (кострицю), розміри площі посіву льону перестали зростати і зупинилися на рівні 55-60 тис. га (57 тис. га у 2012 р., із них зібрано 48 тис. тонн насіння льону) [6].

Рівненська область, одна з областей, де зосереджено вирощування льону, про що свідчила урожайність культури, так в 2000 р. – 3,6, 2005 р. – 5,1 та у 2010 р. – 5,5 за 1 га ц. станом на 2013 р. – 0 за 1 га ц. У Сарненському районі у 2005 р вироблено льону-довгунця (волокна) 223 т, а вже в 2010 р. – показник зменшився до 21 т. Зростання українського експорту льону та його вирощування суттєво гальмує вивізне мито в 10%, лише після його скасування, можливе нарощування посівів і врожайності. Природні умови України дозволяють льону самостійно дозріти без застосування десикантів, що підвищує його екологічність.

Водні ресурси області складаються з 171 річки довжиною понад 10 км кожна та загальною довжиною 4,45 тис. км. Ріки області належать до басейну Прип'яті і живляться в основному за рахунок талих снігових вод, у меншій мірі – ґрунтових вод та атмосферних опадів. Найбільші з них – Горинь, Стир та притока Горині Случ. Також налічується 52 озера з площею водного дзеркала понад 1 га, найбільше з озер – Нобель (4,7 км²) та Біле (4,5 км²) та 13 водосховищ (об'ємом 75,04 млн. м³) і 656 ставків (об'ємом 72,25 млн. м³). Також на території області протікає 1 204 невеликих струмків довжиною від 0,5 до 10 км загальною протяжністю понад 3,29 тис. км.

Розробка єдиного підходу чи концепції типізації й класифікації територій та акваторій із метою визначення водного потенціалу ускладнюються методичною неопрацьованістю процедури оцінки екологічного стану водних екосистем. Запропонована Дмитрієвим В.В.

методика оцінки визначає реалізацію водогосподарського потенціалу території як спроможність геосистем даної території задовольнити права населення на чисту воду й потреби різних категорій водокористувачів.

Що стосується права населення на чисту воду, то область має значні запаси підземних прісних вод, адже територія Рівненщини знаходиться в межах трьох артезіанських басейнів: Волино-Подільського, Прип'ятського та Українського басейну тріщинних та пластових вод. Показники забезпечення водними ресурсами у розрахунку на 1 км² території та одного мешканця області у 1,3 та 1,9 рази перевищують середні дані по Україні.

Рівненська область одна з небагатьох в Україні, яка для питних потреб використовує підземні води (прогнозовані запаси підземних вод регіону становлять 1 314,9 млн. м³/рік, середньорічний забір підземних вод – 155-160 млн. м³/рік). Із мінеральних вод найбільше поширення в області мають хлоридно-натрієві питні води миргородського типу запаси яких розвідані в селах Жобрин, Олександрія Рівненського, селищі Степань Сарненського районів та м. Острозі. За даними табл. 3. Рівненська область має найбільший річковий стік, одночасно найменшу частку місцевого стоку. Загальні водні ресурси складають в середньому 7,0 км³ [9].

Таблиця 3

Оцінка ресурсів річкового стоку і водозабезпеченості
Західного Полісся України

Адміні- стративні області	Сумарні ресурси річкового стоку, м ³ в рік за забезпеченістю, %			Місцеві ресурси річкового стоку, млн. м ³ в рік за забезпеченістю, %			Забезпеченість місцевим річковим стоком, тис. м ³ в рік за забезпеченістю, %				Частка місцевого стоку в загаль- ному об'ємі ресурсів річкового стоку, %
	50	75	95	50	75	95	50		95		
							на 1 км ²	на 1 лю- дину	на 1 км ²	на 1 лю- дину	
Україна	45310	36550	27270	14743	10824	7253	107	1,93	53	0,95	33
Волинська	4080	1800	1835	2213	1362	803	110	2,08	40	0,76	54
Рівненська	6490	4447	2850	2594	1821	1231	129	2,21	61	1,05	40
Житомирська	3630	2170	1140	2520	1427	678	85	1,7	23	0,46	69

Що стосується потреб різних категорій водокористувачів, то саме сільське господарство займає перше місце по скидам стічних вод, у 2013 р. показник становить 57,38 млн. м³, промисловість 36,48 млн. м³, житлове

та побутове господарство 16,06 млн. м³. Найбільше скинуто стічних, шахтно-кар'єрних та колекторно-дренажних вод у 2013 р. у р. Прип'ять – 110,9 млн. м³, р. Горинь – 69,29 млн. м³, р. Стир – 40,44 млн. м³. Щодо територій то найбільш водозабрудненими містами у 2013 р. є м. Рівне 22,74 млн. м³, та м. Кузнецовськ 15,32 млн. м³.

Отже, водні запаси області достатні для забезпечення функціонування та розвитку промисловості, сільського та житлово-комунального господарства, вирощування риби, туристично-рекреаційних потреб, малої гідроенергетики, але потребують всеохоплюючої реконструкції існуючі меліоративні системи та спостерігається зношеність водопровідних мереж. Поряд із цим існують проблеми з водопостачанням питною водою багатьох населених пунктів регіону. Наявні водозабори працюють із перевищенням потужностей та норм водовідбору. Необхідне технічне переоснащення комунальної інфраструктури в більшості населених пунктів області, у ветхому і аварійному стані знаходиться 44,8% теплових мереж області, щорічної заміни потребує 5% теплових мереж, натомість фактично замінюється близько 2%.

Лісові ресурси області складають 803,8 тис. га, у т. ч. вкриті лісовою рослинністю 743,6 тис. га. Згідно методики за В. П. Руденком забезпеченість Рівненської області лісовими ресурсами 16,4, тобто 4 місце серед регіонів України [8].

З метою збереження у природному стані типових та унікальних природних комплексів українського Полісся було створено заповідник на площі 42 288,7 га який є другим за розміром в Україні. Територія заповідника складається з чотирьох окремих ділянок: ландшафтний заказник “Білоозерський” (Володимирецький район); загально-зоологічний заказник – “Перебродівський” (Дубровицький та Рокитнівський райони); ботанічний заказник – “Сира Погоня” (Рокитнівський район); гідрологічний заказник – “Сомине” (Сарненський район). Із вкритої лісом площі молодняки займають 22%, середньовікові – 45%, стиглі та перестиглі – 14%. Середній вік дерев у лісах Рівненщини оцінюється у 48 років.

Слід відмітити, в Рівненській області за 1990-2013 рр. обсяги продукції, робіт та послуг лісового господарства у 2013 р. зросли на 54,4 млн. грн. порівняно з 2012 р. (за даними табл. 4), обсяг заготівлі деревини зріс на 59 тис. м³, лідируючі позиції займає Сарненський, Березнівський, Рокитнівський райони. Загалом, спостерігається чітка тенденція до нарощування реалізації лісового потенціалу області. В основу проведення рубок покладено дотримання принципів

раціонального використання лісових ресурсів, відтворення високопродуктивних стійких насаджень. Показники що несуть негативні значення, істотно зменшились, а саме, кількість лісових пожеж у 2013 р. становила 10 порівняно з 2012 р. – 70, за рахунок створення проти-пожежних розривів і мінералізованих проти-пожежних смуг, створення і реконструкція мережі спостережних веж, оновлення засобів зв'язку та проти-пожежної техніки, і як наслідок, площа лісових земель, пройдена пожежами, зменшилась із 64 га у 2012 р. до 7 га. У 2013 р. Збитки, заподіяні лісовими пожежами (у фактичних цінах) у 012 р. становили – 93,6 тис. грн., а вже у 2013 р. – 4,4 тис. грн. Спостерігається значне природне поновлення лісів у 2013 р. – 2 604 га, 2012 – 1 925 га.

Таблиця 4

Обсяги реалізації продукції, робіт та послуг лісового господарства
Рівненської області по районах (2000-2013 рр.)

(у фактичних цінах; млн. грн.)

Назви районів	Роки					
	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Рівненська область	63	191,6	401,6	551,8	575,8	630,2
Березнівський	9,6	24,0	48,8	77,3	77,8	89,4
Володимирецький	4,8	15,8	33,6	45,1	44,7	49,1
Гошанський	0	0,2	0,3	0,6	0,7	0,7
Демидівський	–	0,2	0,6	0,7	0,7	0,8
Дубенський	3,1	11,3	25,9	31,5	33,7	38,7
Дубровицький	8,3	16,0	32,3	47,1	50,5	58,6
Зарічненський	2,4	6,8	14,5	22,6	20,8	23,9
Здолбунівський	0	0,3	0,5	1,2	1,1	1,4
Корецький	0	0,2	0,9	1,3	0,8	1,0
Костопільський	5,9	16,3	35,4	51,2	61,8	56,8
Млинівський	0,9	5,1	8,1	13,6	16,0	17,2
Острозький	1,9	8,5	16,9	20,8	20,9	21
Радивилівський	0,2	1,3	2,3	3,1	3,1	2,9
Рівненський	5,1	16,0	39,7	48,2	46,0	50,3
Рокитнівський	6,9	25,0	53,8	69,3	72,5	88,6
Сарненський	13,9	44,6	88,0	118,2	124,7	129,8

Показник садіння і висівання лісу збільшився до 4 115 га у 2013 р., порівняно з 3 978 га. у 2012 р., адже у лісових розсадниках щорічно вирощується більше 50 млн. шт. стандартних сіяньців та укорінених живців, 400 тис. саджанців в асортименті майже 120 порід, що повністю забезпечує потреби області в матеріалі для посадки лісу і виконання робіт з озеленення як територій міст і сіл області, так і територій суб'єктів господарювання.

Саме, багатофункціональність лісів визначає різноманітність цілей оцінки природних ресурсів в залежності від галузі їх використання, за такими методами: метод відновлювальної вартості, рентний спосіб, та метод валової продуктивності, тобто лісові ресурси (потенціал) оцінюються виходячи з потенційно можливого об'єму використання й середніх цін на товарну продукцію, яка отримується на первинній стадії освоєння ресурсу.

Отже, пріоритетним напрямом у комплексному веденні лісового господарства є розширене відтворення та збереження лісів Рівненщини. Зокрема, лісгоспи області щорічно проводять роботи з лісовідновлення на землях державного лісового фонду на площі понад 5 тис. га. В області вживаються заходи щодо підвищення продуктивності лісів та переведення лісового насадництва на генетико-селекційну основу.

Мінерально-сировинні ресурси поділяють на три великі групи: паливні (горючі), рудні (металеві), нерудні (неметалеві). Розміщення мінерально-сировинних ресурсів безпосередньо пов'язане з особливостями геологічної будови території України. Також, в області зосереджене родовище базальту, так звані “базальтові стовпи” – різновид базальтів, що має в поперечному перерізі – форму від чотирьохгранних до семигранних, що дозволяє здійснювати видобуток блоків і виготовляти з них різні архітектурно-будівельні вироби (поліровану плитку, монументи, пам'ятники ін.).

За наведеними даними у табл. 5 у Рівненській області налічується близько 600 родовищ корисних копалин, які представлені 16 видами. Державним балансом запасів корисних копалин зареєстровано 315 родовища, з них 84 освоєно промисловістю, на їх базі функціонує близько 59 гірничих підприємств.

Широке розповсюдження в Рівненській області мають туфи – продукти виверження вулканів. Прогнозовані ресурси туфової сировини на Рівненщині складають сотні млн. тонн, тобто є практично невичерпними. Їх рекомендовано використовувати для підвищення родючості та дезактивації радіоактивно забруднених ґрунтів, в якості мінеральних домішок до кормів худобі та птиці, легких пористих наповнювачів теплозвукоізоляційних матеріалів [4].

Рівненщина, єдина область в Україні, де в межах Сарненського і Дубровицького районів розвідані два родовища бурштину: “Пугач” і “Вільне”. Рівненський бурштин характеризується унікальними ювелірними властивостями, прекрасною кольоровою гамою, може використовуватись як сировина для виготовлення високоякісних лаків, фарб та ін.

Оцінка мінерально-сировинного потенціалу Рівненської області
станом на 2013 р. [3]

№ з/п	Баланс Сорт, марка корисної речовини	Кількість родовищ			
		Усього	У % до загальної кількості по Україні	Розробляються	У % до загальної кількості по Україні
ГОРЮЧІ КОРИСНІ КОПАЛИНИ					
<i>Тверді корисні копалини</i>					
1	Торф	125	15,21	17	36,96
2	Сапропель	37	12,01
НЕМЕТАЛІЧНІ КОРИСНІ КОПАЛИНИ					
<i>Гірничохімічні корисні копалини</i>					
3	Фосфорит	1	11,11	1	33,33
4	Сировина для вапнування кислих ґрунтів	2	5,41	1	14,29
<i>Гірничорудні корисні копалини</i>					
5	Сировина польовошпатована	3	27,27	1	14,29
6	Коалін	2	5	1	4,35
7	Бурштин	3	100	2	100
<i>Будівельні корисні копалини</i>					
8	Сировина цементна	2	4,08	1	2,86
9	Сировина карбонатна та вапно	2	1,98	2	6,67
10	Крейда будівельна	3+1 ¹	5,8	1	7,69
11	Сировина скляна	2	5,41	1	5,88
12	Пісок будівельний	26+1 ¹	4,55	12+1 ¹	4,91
13	Камінь облицювальний	7	3,08	5	3,73
14	Камінь будівельний	36+7 ¹	4,93	30+5 ¹	7,49
15	Сировина для мінеральної вати та волокон	4	100	2	100
16	Сировина цегельно-черепична	51	2,64	12	3,16

Примітки: ¹Об'єкти обліку.

Складено на основі даних Державної служби геології та надр України

В області зосереджені значні поклади для виготовлення будівельних матеріалів (таких як, глина, пісок, вапняки, крейда, мергелі), скла та тофу (коаліни), туфів, зернистих фосфатів. На сході Рівненської області на доступній для кар'єрного видобутку глибині розташовані масиви габро, діоритів і гранітів, які характеризуються високими декоративними властивостями. Існуюча сировинна база облицювального каменю області дозволяє створити потужне виробництво відповідної продукції, що, в свою чергу, вимагає значних капітальних вкладень.

Що стосується недоліків, слід зазначити, що основні фонди переважної більшості видобувних підприємств фізично зношені та морально застарілі, що знижує їх потужність. Також існує наявність невирішених питань щодо власників ряду підприємств галузі.

Висновки. Отже, Рівненська область володіє значними запасами природних ресурсів, деякі є унікальними для України. Природно-ресурсний потенціал області використовується недостатньо ефективно про що свідчать дані соціально-економічного розвитку області. Оцінивши рівень реалізації природно-ресурсного потенціалу Рівненської області, найбільш реальним джерелом власних надходжень до місцевих бюджетів є плата за землю, а саме: у 2013 р. становила від використання земель до державного та місцевих бюджетів надійшло 148,24 млн. грн. У структурі надходження коштів значна частка отримана від продажу земель, а саме 15,12 млн. грн. Від сплати земельного податку органи місцевого самоврядування отримали 46,05 млн. грн. Орендна плата за користування земельними ділянками принесла в бюджет 84,42 млн. грн., а відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва – 2,65 млн. грн.

Для ефективної реалізації природно-ресурсного потенціалу було затверджено Стратегію економічного та соціального розвитку Рівненської області. Очікувані результати якої, зокрема, забезпечення сталого розвитку господарського комплексу області, а саме: обсягу промислового виробництва на 7,8%, валової продукції сільськогосподарства на 2,5%, обсягу інвестицій в основний капітал на 5%, прямих іноземних інвестицій на 6%. Збільшення надходжень до бюджетів буде сприяти і підвищенню рівня життя населення.

Список використаних джерел

1. Управління фінансовими ресурсами місцевого бюджету : монографія / Л.Ф. Кондусова, І.І. Нескородєва, І.І. Алексеєнко та ін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 289 с.
2. Стратегія економічного та соціального розвитку Рівненської області на період до 2015 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://investmap.rv.ua/ua/news/strategiya_rozvitku_regionu.
3. Статистичний збірник “Регіони України” 2013 Ч. 1 // Державна служба статистики України / за ред. О.Г. Осауленка. – К., 2013. – 322 с.
4. Стець Є.С. Результати досліджень по визначенню основних показників видобутку туфів методом свердловинної гідротехнології / Є.С. Стець, З.Р. Маланчук, Р.В. Мандзюк // Вісник національного університету водного господарства та природокористування. – Рівне : НУВГП. – Вип. № 4 (32), Ч. 1. – 2005. – С. 207-214.
5. Статистичний щорічник Рівненської області за 2013 рік / Голов. упр. статистики у Рівненській області. – Рівне, 2014. – 480 с.

6. Овчаренко Е. Украинский рынок льна: тенденции и перспективы // АПК – Информ. – 05.09.11. – Режим доступа : <http://www.apk-inform.com/ru/exclusive/topic/111957#.UKsy8-SZZe8>.
7. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України.– Львів: Світ, 1993. – 238 с.
8. Руденко В.П., Чернюх О.І. Становлення конструктивно-географічних напрямів раціонального природокористування в Україні у першій половині ХХ ст. – Чернівці, 2004. – 216 с.
9. Ревко Т.В. Проблеми ресурсозбереження в економіці України / Т.В. Ревко // Вісник НУВГП: збірник наукових праць. – 2004. – Вип. 4 (28). Економіка. Ч. 4. – С. 302-310.

Fedyna K. M. Evaluation of the level of implementation of natural resource potential of the region.

The article describes the current state of natural resources, available and possible level of implementation of natural resources in the region. There was analyzed natural resource potential of the region. Main indicators of natural resources of the region such as land, water, forest and mineral resources were defined. The main disadvantages of natural resources use were pointed out and offered the main ways of their solution. The strategy of economic and social development of Rivne region was characterized.

Key words: *natural resource potential, environmental condition, natural resources, evaluation, region, strategy.*

Федина Е.Н. Оценка уровня реализации природно-ресурсного потенциала региона.

В статье охарактеризовано современное состояние природных ресурсов. Существующего и возможного уровня реализации природно-ресурсного потенциала региона. Проанализированы производственный потенциал области. Освещены основные показатели использования природно-ресурсного потенциала региона а именно земельного, водного, лесного, минерально-сырьевого. Выделены основные недостатки использования природных ресурсов и предложены основные пути их решения. Охарактеризована Стратегия экономического и социального развития Ровенской области.

Ключевые слова: *природно-ресурсный потенциал, природные условия, природные ресурсы, оценка, регион, стратегия.*